

מרגישים לפי שהוא נהרא דסמיך לביתא,
אבל עדיין יש את חשש המרחצאות
הנמצאות במקום רחוק.

אמר רב הונא: כל עיר שאין בה ירק שהוא
טוב למאכל ובזול — אין תלמיד חכם רשאי
לדור בה, לפי שמחמת היוקר של שאר
המזונות אין סיפק בידו ללמוד תורה.

ותמהינן: למימרא, דירק מעליא מועיל?

והתניא: שלשה מרבין את הזבל היוצא מן
האדם, וכופפין את הקומה שלו, ונוטלין
אחד מהמש מאות ממאור עיניו של אדם,
ואלו הן:

פת קיבר ושכר חדש וירק:

א-11

לא קשיא.

הא דשנינו שירקות טובים הם — בתומי
שומים ומין ירק הנקרא כרתי.

הא — בשאר ירקי.

כדתניא: שום — ירק, וטוב הוא. כרישין —
חצי ירק ורע הוא.

נראה צנון על השולחן — נראה סם חייב.

ופרכינן: והא תניא: נראה צנון — נראה סם
המות!

ומשנינן: לא קשיא.

כאן — בעלין של הצנון, קשים הם למאכל.

כאן — באמהות, בצנון עצמו, סם חיים הוא.

כאן — בימות החמה, יפה הצנון לפי שהוא

שאני התם. כיון דכתיב בהו [במדבר ט] "על
פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו" — כמאן דקביע
להו מקום מושב דמי.

אמר רב חיננא בר רב כהנא אמר רב אשי:
אם יש שם שלש חצירות של שני בתים —
הוקבעו כעיר.

אמר רב יהודה אמר רב: יושבי צריפין
והולכי מדברות — חייהן אינן חיים, ונשיהן
ובניהן אינן שלהן.

תניא נמי הכי, אליעזר איש ביריא אומר:
יושבי צריפין — חייהם אינם חיים, שאינם
נהנים, והרי הם כיושבי קברים.

ועל בנותיהם הוא אומר שהן אסורות
לבעליהן, שנאמר [דברים כז] "ארור שכב
עם כל בהמה".

מאי טעמא הן אסורות?

עולא אמר: שאין להן מרחצאות, ובשעה
שהולכים בעליהן למקום רחוק כדי להתרחץ
והעיר עזובה באותה שעה, נזקקות נשותיהם
למנאפים.

ורבי יוחנן אמר: מפני שמרגישין זה לזה
בטבילה של הנשים.

כי לפי שאין להם מקוואות, צריכות הנשים
לטבול במקום רחוק, ואינן הולכות לשם
לבד אלא מבקשת האשה מחברתה להתלוות
אליה, ומרגישים בכך השכנים, ויש רשע
שרודף אחריהן, ומתייחד עמן. [עיין רש"י]

ומבארת הגמרא: מאי בינייהו?

איכא בינייהו כשיש סמוך לביתם נהרא,
שאינו ראוי לרחיצה אלא רק לטבילה, ואין

מצנן את הגוף.

כאן — בימות הגשמים, רע הוא.

אמר רב יהודה אמר רב: כל עיר שיש בה מעלות ומורדות — אדם ובהמה שבה מתים בהצי ימיהן, מפני הטורח שבעלייתן.

והוינן בה: וכי "מתים" — סלקא דעתך?

אלא אימא: מזקינים, שתש כוחם, בהצי ימיהן.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הני מולייתא מעלות ומורדות שבין שתי העיירות, דבי בירי ודבי נרש — אזקנן.

תנו רבנן: בא לרבעה את תחומי העיר — מרבעה בריבוע עולם: נותן צפונה לצפון עולם, ודרומה לדרום עולם.

וסימניך לדעת היכן הם כיווני העולם בדיוק, יש לכוון לפי המזלות שבשמים: עגלה בצפון, ועקרב בדרום.

רבי יוסי אומר: אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם — מרבעה כ"מין התקופה".

שלפי הילוך השמש בתקופות השנה ניתן לקבוע את הכיוון בדיוק.

ביצד?

כאשר חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך, בתקופת תמוז — הרי מקום יציאתה ושקיעתה, זה הוא "פני צפון". כיון שהיא יוצאת בצפון מזרח, ופונה דרומה, וחוזרת ושוקעת בצפון מערב. ואילו בלילה "סובבת" החמה בצד הצפוני, וחוזרת

למחרת שוב בצד הצפוני, כאשר בכל יום היא נעה מעט צפונה או מעט דרומה בהתאם לתאריכים המשתנים.

כאשר חמה יוצאה ביום קצר בדרום מזרח, ומהלכת רק בצד דרום, ושוקעת בדום מערב ביום קצר, בתקופת טבת — זה הוא "פני דרום".

ואילו בתקופת ניסן ותקופת תשרי — חמה יוצאה בהצי המזרח, ושוקעת בהצי המערב.

שנאמר על השמש [קהלת א] "הולך אל דרום, וסובב אל צפון".

הולך אל דרום — ביום. כי בכל יום מימות השנה הולכת החמה גם בדרום.

וסובב אל צפון — בלילה, בימות הקיץ כשזורחת ושוקעת השמש בצפון, הרי בלילה היא נחשבת כ"סובבת" את הצפון.

"סובב סובב הולך הרוח" — אלו פני מזרח ופני מערב.

פעמים מהלכתן, שבימי הקיץ הארוכים מהלכת החמה ממקום זריחתה בצפון מזרח עד הדרום, והוא הילוך לאורך "פני מזרח", וכן היא מהלכת מן הדרום אל מקום שקיעתה בצפון מערב, והוא הילוך של "פני מערב".

ופעמים מסבבתן, בלילי טבת, שבהן "סובבת" החמה בצד הדרומי, וחוזרת וחוזרת שוב בצד הדרומי.

אמר רב משרשיא: ליתנהו להני כללי!

משום דתניא: לא יצאה חמה מעולם מקרן מזרחית צפונית ושקעה בקרן מערבית

צפונית. ולא יצאה חמה מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן מערבית דרומית.

הקדמה לענין התקופות

שנת החמה היא 365 ימים ועוד שש שעות.

שנת החמה מתחלקת לארבע תקופות: תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי ותקופת תמוז.

אורך כל תקופה הוא תשעים ואחד ימים ועוד שבע וחצי שעות.

אם נחלק את ימי התקופה לשבועות, יתחלקו תשעים ואחד הימים לשלושה עשר שבועות, וישאר הפרש של שבע וחצי שעות בשעות היממה בין תקופה לתקופה.

אם נחלק את 365 ימות השנה ועוד שש השעות לשבועות יתקבלו חמשים ושניים שבועות ועוד יום אחד ושש שעות, ונמצא שההפרש בין שנת חמה לחברתה בימות השבוע הוא ביום אחד ושש שעות, וביחס לשעות היממה הרי ההפרש בין שנה אחת לחבירתה הוא שש שעות.

אמר שמואל: אין תקופת ניסן [שהוא החודש בו ניתלו המאורות ברקיע השמים, בתחילת ליל רביעי בשבת], **נופלת** [מתחילה] **אלא בארבעה רבעי היום.**

כי, כאמור, ההפרש שבין שנה לחבירתה, ביחס לשעות היממה, הוא שש שעות בדיוק.

וכיון שתקופת ניסן הראשונה התחילה בתחילת הלילה של יום רביעי, הרי לעולם תחול תקופת ניסן בהפרשים של שש שעות [רבעי ימים] משנה לשנה, ולכן לעולם היא

תחול: או בתחלת היום, או בתחלת הלילה, או בחצי היום, או בחצי הלילה.

וכיון שההפרש בין תקופה לתקופה, ביחס לשעות היממה, הוא שבע וחצי שעות, נמצא שאין תקופת תמוז הבאה אחר תקופת ניסן, נופלת, אלא או בשעה אחת ומחצה או בשעה שבע ומחצה, בין ביום ובין בלילה. לפי שזמנים אלו הם תמיד שבע וחצי שעות אחר השעה של תקופת ניסן.

ואין תקופת תשרי הבאה אחריה בהפרש של שבע וחצי שעות, נופלת אלא או בשלוש שעות או בתשע שעות, בין ביום ובין בלילה.

ואין תקופת טבת נופלת אלא או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה, בין ביום ובין בלילה.

ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה.

יש ברקיע השמים שבעה "מזלות", ה"משמשים" כל אחד במשך שעה אחת, בזה אחר זה, וחזור חלילה.

שבעת המזלות הם: חמה ולבנה וחמשה כוכבי לכת.

וזהו סדרם: כוכב לבנה שבתי צדק מאדים חמה נוגה. וסימנך: כל"ש צמוח"ן.

והיינו, בשעה הראשונה בשבוע, במוצאי שבת, משמש מזל כוכב, ובשעה השניה משמש מזל לבנה, ובשעה השלישית שבתי, וכן הלאה, ובשעה השביעית נוגה. ואחר כך, בשעה השמינית, חזור ומשמש כוכב, עד שבשעת הבוקר הראשונה של יום ראשון